

LEERSTOEL CULTUUR IN BRABANT

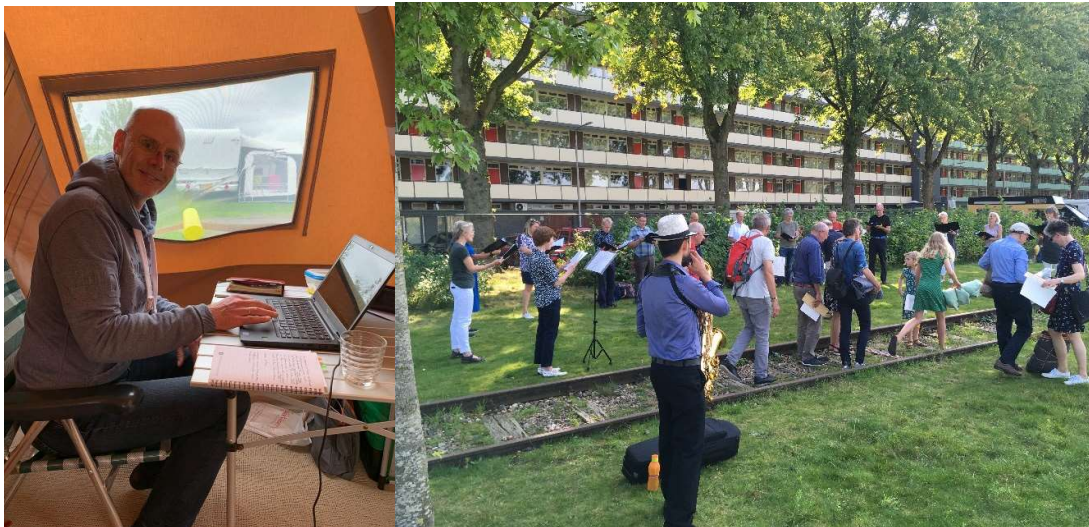
Jaarverslag 2021

Leerstoel 'Cultuur in Brabant'
Prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld

Vooraf

De hoogtepunten van een wederom vreemd jaar:

1. Het laatste online responsiecollege Regionale geschiedenis in Brabant, gegeven vanuit een tent op een camping in Meliskerke, op 25 mei (zie foto).
2. Lezing op een live congres in Floreffe, op 23 augustus.
3. Manifestatie Namen en Nummers met enkele honderden deelnemers in Spoorpark Tilburg, met Stichting Verhalis, op 3 september.
4. De collegereeks *Transatlantic Perspectives*, met studenten van Roosevelt University, Chicago, en Tilburg University, augustus-december.
5. De benoeming tot bestuurslid van het Huizinga Instituut, de Nederlandse onderzoeksschool voor cultuurgeschiedenis, op 29 november.
6. Hybride onderzoeksscolloquium Cultuur in Brabant, met 28 deelnemende promoti en promovendi, op 3 december.

(foto's Hans Harbers en Arnoud-Jan Bijsterveld)

Inleiding

Instelling en onderbrenging

De bijzondere leerstoel 'Cultuur in Brabant' is ingesteld in 1993. Vanaf 1 januari 2016 is de leerstoel ondergebracht bij het Department of Sociology (voorzitter: prof. dr. Peter Achterberg) van de Tilburg

School of Social and Behavioral Sciences (TSB) aan Tilburg University (TiU). De leerstoel wordt sinds 1 december 1999 bekleed door Arnoud-Jan Bijsterveld (1962). Vanaf 2014 wordt de leerstoel beheerd en gefinancierd door de Stichting Erfgoed Brabant te 's-Hertogenbosch (directeur-bestuurder: drs. Patrick Timmermans) vanuit het budget dat de Provincie Noord-Brabant ter beschikking stelt.

De leerstoel heeft een omvang van 0,4 fte. De arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd met prof. dr. Arnoud-Jan Bijsterveld uit 2012 bepaalt dat de aanstelling is opgesplitst in twee functies, te weten hoogleraar op de bijzondere leerstoel (0,4 fte, verlengd tot 1 januari 2025) en universitair hoofddocent (uhd; 0,5 fte vast per 1 juli 2021). De functie van hoogleraar betreft een tijdelijke functie op grond van de thans door de Provincie Noord-Brabant via Erfgoed Brabant beschikbaar gestelde middelen. Wanneer deze middelen komen te vervallen, komt ook de functie van hoogleraar te vervallen en wordt Bijsterveld voor 0,9 fte als uhd aangesteld.

De activiteiten van de leerstoel vormen vanaf 2013 onderdeel van de Erfgoed Brabant Academie (EBA), het deskundigheidsprogramma van Erfgoed Brabant dat zich richt op professionals en amateurs die zich bezighouden met cultureel erfgoed, geschiedenis, identiteit, streektaal en volkscultuur.

Financiering en continuïteit

Op 18 april 2019 liet de Programmamanager Erfgoed namens Gedeputeerde Staten weten dat de leerstoel onderdeel uitmaakt van de basisinfrastructuur erfgoed. De middelen voor de leerstoel stelt de Provincie beschikbaar vanuit de jaarlijks vastgestelde provinciale begroting. Ze maken onderdeel uit van de structurele begrotingssubsidie aan Erfgoed Brabant, die jaarlijks wordt verleend. Op 26 maart 2021 stelden Provinciale Staten een geactualiseerd Beleidskader Vrije Tijd, Sport en Cultuur 2021-2022 vast. In 2021 werd een begin gemaakt met Levendig Brabant, een heroriëntatie van het toekomstig provinciaal beleid op het gebied van vrijetijdseconomie, cultuur, erfgoed en sport, met een bezuinigingsopgave voor de begroting van 2023 en latere jaren. De beherende instelling Erfgoed Brabant is nog in afwachting van de uitkomsten van het in 2021 in opdracht van de Provincie Noord-Brabant door de NSOB verrichte onderzoek naar de erfgoedsector in de provincie en de daaruit voortvloeiende consequenties voor Erfgoed Brabant en de leerstoel Cultuur in Brabant.

In vervolg op de in 2020 in opdracht van Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant verrichte verkenning naar het provinciale kennislandschap en het daaruit voortvloeiende advies kritisch te kijken naar de meerwaarde van onder andere de leerstoel Cultuur in Brabant, zouden in 2021 nieuwe leveringsafspraken worden gemaakt. In januari 2021 hebben beleidsambtenaren van de Provincie gesproken met Erfgoed Brabant en de leerstoelhouder over de toekomstige bijdrage vanuit de leerstoel 'Cultuur in Brabant' aan de uitvoering van het provinciaal beleid en aan maatschappelijke opgaven. Daarbij zou de focus niet moeten liggen op de individuele leerstoel, maar op bepaalde thema's en vraagstukken. De adviesnota Kennisinfrastructuur uit 2020 stelde voor dat de onderwijsinstellingen *Centres of Expertise* zouden vormen rond zulke regionale thema's. Vooruitlopend daarop heeft de leerstoel Cultuur in Brabant aansluiting gezocht bij de Academische Werkplaats 'Brede Welvaart in de regio' van PON/Telos en Tilburg University, die op 1 oktober van start is gegaan. Hiervoor voerde Bijsterveld, samen met collega Jos Swanenberg van de bijzondere leerstoel 'Diversiteit van Taal en Cultuur in Brabant', in 2021 enkele malen overleg met de decanen en directeurs van TSB en TSHD.

Raad van toezicht en Begeleidingscommissie

De Raad van toezicht van de bijzondere leerstoel, onder voorzitterschap van de decaan van TSB, kwam bijeen op 1 april 2021. Voor de bijzondere leerstoel is in 2013 een inhoudelijke begeleidingscommissie ingesteld die met ingang van 2021 bestaat uit Dr. Dave De ruysscher (UHD rechtsgeschiedenis aan Tilburg University), Dr. Hildo van Engen (historicus en Streekarchivaris Streekarchief Langstraat Heusden Altena), Prof. dr. ir. Joks Janssen (Professor of Practice 'Brede Welvaart in de regio' aan Tilburg University en Senior adviseur-onderzoeker Het PON & Telos), Dr. Wies van Leeuwen

(architectuurhistoricus en oud-beleidsmedewerker cultuur bij de Provincie Noord-Brabant), Dr. Ilse Raaijmakers (senior beleidsonderzoeker/adviseur voor ARQ Kenniscentrum Oorlog, Vervolging en Geweld), Prof. dr. Nico Randerad (buitengewoon hoogleraar Maastricht University en Directeur Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL)), Prof. dr. Jos Swanenberg (bijzonder hoogleraar Diversiteit van Taal en Cultuur aan Tilburg University) en Dr. Laurien Vastenhout (onderzoeker aan het NIOD en mede-coördinator van het Master programma Holocaust and Genocide Studies). De commissie kwam in haar vorige samenstelling bijeen op 15 april 2021.

Doel en missie

De bijzondere leerstoel 'Cultuur in Brabant' bevordert de wetenschappelijke beoefening en bestudering van geschiedenis en erfgoed in Noord-Brabant. Doelstelling is het uitdragen van de waarde van geschiedenis en erfgoed voor de Noord-Brabantse samenleving. De missie van de leerstoel is mensen in Noord-Brabant te verbinden met hun geschiedenis en erfgoed en zodoende met elkaar en met de plek waarop zij wonen. De leerstoel vervult zijn taak door middel van onderzoek, onderwijs en valorisatie alsmede door het verschaffen van een wetenschappelijke basis aan erfgoedbeleid, cultuurtoerisme en cultuureducatie.

In aanloop naar de pensionering van de hoogleraar (beoogd in 2025) wil hij de nadruk leggen op de volgende doelstellingen:

1. Bevorderen van onderzoeks- en werkervaringsplekken voor jongeren en mensen met een arbeidsbijzonderheid;
2. Onderzoek naar aspecten van de geschiedenis van Noord-Brabant tijdens de Tweede Wereldoorlog, in het bijzonder de Jodenvervolging, verzet en economische collaboratie, met bijzondere aandacht voor microhistorisch en prosopografisch onderzoek met behulp van digitale methoden en de ontwikkeling van databestanden (*Digital Humanities*). Hiermee wordt een voorzet gegeven voor de beoogde synthese van de geschiedenis van Noord-Brabant in de Tweede Wereldoorlog, te verschijnen in 2024. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de door de Provincie gewenste doorstart van Brabant Remembers. In 2019 deed Bijsterveld al een voorstel voor zo'n synthese.

I. Onderzoek

De drie inhoudelijke thema's van de leerstoel zijn de volgende:

1. Identiteit en erfgoed
2. *Public History* en culturele herinnering (vooral van de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust)
3. Machtsvorming en *memoria* in de Middeleeuwen.

De activiteiten van de leerstoel op deze drie thema's bestaan uit onderzoeksbegeleiding, eigen onderzoek en reflectie, en maatschappelijke dienstverlening (valorisatie).

Ad 1. Identiteit en erfgoed

a. Onderzoeksbegeleiding

- Project Zuiderwaterlinie (provinciale verhaallijn Bevochten Brabant): ook in 2021 had de hoogleraar geregeld contact met Jacob Knegtel MA, die als onderzoeker werkt voor dit project, dat het militair en landschappelijk erfgoed van elf Noord-Brabantse vestingsteden onder de aandacht brengt. In december 2020 verscheen van Knegtel een artikel, dat mede door Bijsterveld werd begeleid.
- Voor 2022 staat een bundel over het 'Rampjaar' 1672 op stapel met als werktitel *Vijand of vriend: het vergeten Rampjaar en zijn nasleep in Brabant*, onder eindredactie van Jacob Knegtel en uit te geven door Stichting ZHC.

c. Valorisatie

- De hoogleraar maakt deel uit van de Klankbordgroep voor de oprichting van een Herdenkingsmonument Slavernijverleden in Tilburg en gaf hierover advies aan de gemeente Tilburg.
- De hoogleraar adviseerde en betuigde zijn adhesie aan verscheidene initiatieven tot behoud en herbestemming van erfgoed door heemkundekringen en particulieren, zoals het protest tegen de plannen met de Bouwloods van de Sint-Jan in Den Bosch, de protesten van heemkundekring Tilburg tegen de sloop van monumentale panden en de herbestemming van de voormalige klokkengieterij van Petit & Fritsen in Aarle-Rixtel.
- Op 22 april 2022 zal in 's-Hertogenbosch het KNGH-voorjaarscongres plaatsvinden, getiteld 'Bloed, kruit en tranen. Betekenis en herdenking van het Rampjaar 1672'. De hoogleraar wees het KNGH op het project Zuiderwaterlinie.

Ad 2. Public History en culturele herinnering

a. Onderzoeksbegeleiding

- In 2020 heeft het Mondriaan Fonds een subsidie toegekend voor het door Erfgoed Brabant en de leerstoel voorgestelde onderzoeks- en publieksproject *De Joden in Noord-Brabant, 1930-1945*. Vanaf 1 juni 2020 begeleidt de hoogleraar samen met prof. dr. John Gelissen (TSB) Frank van Doorn MA bij dit onderzoek. Hiertoe werd hij vanuit het BHIC voor vier jaar gedetacheerd bij Erfgoed Brabant. Door middel van een longitudinale analyse van een *person-period data file* met daarin biografische gegevens van alle circa 4000 Joden die tussen 1930 en 1945 in Noord-Brabant woonden of daar hun toevlucht zochten, gaat Van Doorn na of en zo ja, in welke mate hun interne en externe sociale netwerken bijdroegen aan de vergroting van hun overlevingskansen tijdens de Holocaust. Dit historisch-sociologische onderzoek verschaft inzicht in de *agency* – de vrijheid tot kiezen en handelen – van mensen uit het verleden om zodoende lessen te kunnen trekken over de betekenis van actief burgerschap en het belang van de rechtstaat.

Met hulp van een zevental vrijwilligers en alle Brabantse archieven werden in 2021 de nodige gegevens verzameld, die vervolgens worden geanalyseerd door een promovendus. Op 23 november kwamen de vrijwilligers samen met Van Doorn en Bijsterveld voor overleg. In 2021 vorderde het onderzoek goed, werden werkafspraken gemaakt met het Stadsarchief Breda en werd ook met Studio Rocco Verdult een plan gemaakt voor de publiekscommunicatie.

Ook werd vanuit het project een bijdrage geleverd aan de herdenkingsmanifestatie Namen en Nummers (zie hieronder). De Mastboom-Brosens Stichting (Oud Gastel) levert eveneens een substantiële financiële bijdragen aan het onderzoek en de communicatie. Het project sluit aan bij de verhaallijn Bevochten Brabant.

- Met enkele onderzoekers (drs. Jan Brouwers, dr. Giel van Hooff, dr. Henk van Mierlo, dr. Henk Muntjewerff, dr. Frans Voermans) is een begin gemaakt met onderzoek naar de samenwerking van ondernemingen met de bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog en naar de arisering en liquidatie van Joodse bedrijven in Noord-Brabant. De bedoeling is studies te schrijven voor een themanummer van het *Noordbrabants Historisch Jaarboek* in 2024 en/of de beoogde synthese over de geschiedenis van Noord-Brabant in de Tweede Wereldoorlog.
- Voort startte hij de voorbereiding van een eendaags symposium over microhistorisch en prosopografisch onderzoek van Joodse levensgeschiedenissen (Tilburg University, 23 mei 2022).

b. Eigen onderzoek en reflectie

- De hoogleraar publiceerde een artikel over struikelstenen in Nederland voor de internationale congresbundel getiteld *Steine des Anstoßes oder normiertes Ritual? Zur Rolle des Stolperstein-Projekts in den Erinnerungskonflikten der Gegenwart*.
- Met dr. Peter Tammes heeft de hoogleraar het initiatief genomen tot de wetenschappelijke herijking van het databestand met de namen en persoonsgegevens van alle ruim 140.000 in 1941 in Nederland woonachtige Joden, in samenspraak met de Nederlandse onderzoeks- en erfgoedinstellingen die zich bezighouden met het ontwikkelen en beheren van grote databestanden en het erfgoed van de Tweede Wereldoorlog. Doel is te komen tot een gezamenlijk projectvoorstel ter bevordering van het wetenschappelijk onderzoek naar de Jodenvervolgung in Nederland op basis van individuele levensgeschiedenissen. Dit project past binnen het kader van *Digital Humanities*.

c. Valorisatie

- De hoogleraar adviseerde drs. Betsy Biemond-Boer (Goeree-Overflakkee), de gemeenten Winterswijk en Breda, en een Tilburgs raadslid over onderzoek naar Joods onroerend goed.
- Op 3 september vond in het Spoorpark in Tilburg de herdenkingsmanifestatie Namen en Nummers plaats, georganiseerd door Stichting Verhalis, onder begeleiding van kunstenaar Ida van der Lee en met medewerking van Stichting Art-fact (Judith Ensel), Frank van Doorn en de hoogleraar. Enkele honderden mensen namen deel aan een ritueel waarbij naambordjes van ruim 150 vermoorde Joodse Tilburgers symbolisch naar huis werden gebracht. In de aanloop verzorgde hij met Frank van Doorn een online workshop 'Op zoek naar verloren levens' (19 mei) en was hij aanwezig bij de instructieavond (30 augustus).

(foto Arnoud-Jan Bijsterveld)

- De hoogleraar treedt op als coördinator voor het leggen van struikelstenen in Tilburg en omgeving. Op 26 september werden opnieuw negen struikelstenen gelegd. Voor 2022 zijn vijftien stenen besteld.

(foto's Arnoud-Jan Bijsterveld)

- Op 4 november verzorgde Frank van Doorn een online college in het kader van de Erfgoedcolleges van Erfgoed Brabant over 'Vluchtelingen in Brabant toen en nu (zie www.erfgoedbrabantacademie.nl/thema-s/erfgoedcolleges).
- De hoogleraar schreef een voorwoord voor het boek *Struikelstenen in Oisterwijk. Herinneringen aan de Joodse oorlogsslachtoffers* van de Werkgroep Struikelstenen Oisterwijk, dat eind januari 2022 verschijnt.
- De hoogleraar adviseert Aldus Projecten 's-Hertogenbosch (Marc Verbeek) voor een samen met Truus Wertheim-Cahen en Peter Baas te schrijven boek over de doorwerking van de herinnering aan oorlog en Jodenvervolgung bij de nakomelingen van enkele met elkaar verbonden Joodse en katholieke families uit 's-Hertogenbosch en omgeving. De werktitel is *En de naaste als jezelf...*. Het boek vertelt de geschiedenis van een 'gewone' stad in ongewone omstandigheden en zal gebaseerd zijn op historisch onderzoek en interviews met de nazaten van een aantal Joodse- en niet-Joodse families. Beoogde verschijningsdatum: najaar 2022.

Ad 3. Machtsvorming en *memoria* in de Middeleeuwen

a. Onderzoeksbegeleiding

- De hoogleraar treedt op als begeleider van promotieonderzoek van enkele archeologen en andere onderzoekers die onderzoek doen naar middeleeuwse steden en kastelen in Noord-Brabant en daarbuiten.

b. Eigen onderzoek en reflectie

- Samen met ao. Univ.-Prof. Mag. Dr. Meta Niederkorn (Universität Wien) en ao. Prof. Dr. phil. Annemarie Stauffer (Fachhochschule Köln) verzorgt Bijsterveld de eindredactie van de bundel *Stadtgesellschaft und Memoria. Die Ausrichtung auf das Jenseits und ihre sozialen Implikationen* met dertien opstellen van wijlen Prof. Dr. Thomas Schilp. Deze bundel moet eind 2022 verschijnen bij Brepols.
- Met drs. Monique Rakhorst (Stedelijk Museum Breda) en dr. Mario Damen (Universiteit van Amsterdam) bereidt hij een onderzoeksaanvraag bij NWO voor over de Bredase Nassaus in de vijftiende en zestiende eeuw.

c. Valorisatie

- De hoogleraar leverde een tekstbijdrage aan de catalogus *Als de bliksem. 900 jaar norbertijnen*, voor de tentoonstelling in de abdij van Park nabij Leuven ter gelegenheid van de negenhonderdste verjaardag van de norbertijnenorde (mei-augustus).
- Tijdens het congres '1121-2021 : 900e anniversaire de la (re)fondation de Floreffe. La genèse de l'abbaye prémontrée aux XIIe-XIIIe siècles' in de voormalige abdij van Floreffe hield hij de openingslezing (23 augustus). De tekst van zijn lezing verschijnt volgend jaar in de catalogus bij een tentoonstelling in Floreffe.

II. Onderwijs en promotiebegeleiding

Onderwijs

De cursus *Regionale geschiedenis in Brabant 1: verkenning* werd in 2021 – vanwege de coronacrisis – online gegeven in het kader van de Erfgoed Brabant Academie, met veertien vooraf opgenomen hoorcolleges en online responsiecolleges. Er waren 41 deelnemers uit musea, archieven, de archeologie- en de heemkundewereld en één student van Tilburg University. De cursus kon op 13 oktober afgesloten worden met een excursie naar Helmond.

In het najaar droeg de hoogleraar als docent bij aan de nieuwe cursus *Regionale geschiedenis in Brabant 2: aan het werk*, met een zevental cursisten, gecoördineerd door Wouter Loeff van Erfgoed Brabant.

In het kader van zijn uhd-schap verzorgde de hoogleraar in 2021 de volgende cursussen:

- a. in de bachelor en master Sociologie:
 - National and Regional Identities (54 studenten);
 - The Social Structure of Western Societies (twee colleges);
 - Wicked Problems (GMSI) (één college);
 - PASS-programma.
- b. in de bachelor Liberal Arts and Sciences van het University College Tilburg:
 - Middle Ages: At the Theological-Political Crossroads (21 studenten);
 - Historical Methodology (plus coördinatie; 22 studenten).
 - Samen met prof. Margaret Rung van Roosevelt University in Chicago verzorgde hij de online exchange course over Public and Applied History getiteld 'Transatlantic Perspectives: Representing History and Trauma' (9 studenten in Chicago en 14 in Tilburg).
- c. in het Honors Programme, programma Discourses on Europe:
 - Reading & Watching Europe (5 studenten; beëindigd in 2021).
- d. In 2021 begeleidde hij drie bachelor theses van LAS en één master thesis van Sociologie en was hij tweede lezer van één masterthesis Sociologie.
- e. Samen met dr. Dave De ruyscher (TLS) en dr. Karim Schelkens (TST) bereidt Bijsterveld een interdisciplinair en interfacultair minorprogramma geschiedenis voor, waarvoor hij een nota schreef: 'Understanding Society by Teaching History. An Interfaculty Approach' (december).
- f. In 2022 wordt de hoogleraar coördinator van track 5 van de LAS bachelor thesis (Document/Discourse Analysis).

Promotiebegeleiding

Tot en met 2020 werden bij de leerstoel 23 promoties afgerond. In 2021 begeleidde Bijsterveld één interne, één extern gefinancierde en een zeventien externe promovendi (zie lijst achteraan). In 2021 vonden geen promoties plaats.

De centrale thema's van het voltooide promotieonderzoek bij de leerstoel zijn

1. archeologie en landschaps- en cultuurgeschiedenis tot 1600 (8 voltooide promoties);
2. oorlog en bestuur 1550-1650 (Bevochten en Bestuurlijk Brabant; 2 voltooide promoties);

3. sociaaleconomische en demografische geschiedenis 1800-1960 (Innovatief Brabant); 5 voltooide promoties);
4. religieuze geschiedenis en katholieke en regionale identiteit 1800-heden (Religieus Brabant; 8 voltooide promoties).

Het onderzoekssymposium van de promoti en promovendi van de leerstoel 'Cultuur in Brabant' kwam bijeen op 21 mei en 3 december. In 2022 vindt mogelijk één promotie plaats.

Bestuurlijke taken

Sinds 16 februari 2016 is Bijsterveld Opleidingsdirecteur van de Universitaire Lerarenopleiding Tilburg (ULT) voor Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen. Op 1 juli 2021 werd hij voor drie jaar herbenoemd en werd hiervoor zijn aanstelling met 0,1 fte uitgebreid. Het na de visitatie van de lerarenopleiding in 2020 vervaardigde verbeterplan werd in 2021 afgerond.

III. Valorisatie

De leerstoel draagt bij aan beleidsontwikkeling op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en verduurzaming van het landschap, economie en toerisme, en leefbaarheid (duurzame verstedelijking en vitaal platteland). De hoogleraar doet dit door advisering en ondersteuning van lokale en provinciale initiatieven en publieksactiviteiten op het gebied van geschiedenis, volkscultuur en erfgoed in Noord-Brabant, en door kennisoverdracht, direct door middel van publicaties (voor een overzicht zie aan het einde van dit verslag), lezingen en voordrachten, en indirect door aanwezigheid in de gesproken en geschreven media (regionaal en landelijk).

Presentaties en congresbezoek

De hoogleraar gaf dit jaar een voordracht tijdens het online International Medieval Congress (5 juli; 'Family, Friends, Followers: Networks in the Low Countries' in de sessie 'A Scandinavian Sonderweg?, I: Networks') en de keynote-lezing tijdens het congres '1121-2021 : 900e anniversaire de la (re)fondation de Floreffe. La genèse de l'abbaye prémontrée aux XIIe-XIIIe siècles' in de voormalige abdij van Floreffe. Op 15-16 oktober woonde hij het XIXde Colloquium De Brabantse Stad in Brussel bij.

Online nam hij deel aan verschillende webinars. Hij leverde een online bijdrage aan de talkshow van de Academie voor Genealogie (11 februari); het Verhaal van Gelderland Symposium (12 februari); het Interieurplatform: 'Wat hebben we in huis?' van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (12 maart); het KNHG-Webinar 'De terugkeer van de lokale geschiedenis' (3 juni); en het afscheidssymposium van prof. dr. Maarten Duijvendak (Rijksuniversiteit Groningen, 25 november). Hij sprak tijdens de excursie van de Nederlandse Tuinenstichting 'Historisch en hedendaags groen in Tilburg' (10 september), bij de bijeenkomst van Pacte des Cygnes in Tilburg (27 september), voor de TilburgKlas van Stadsmuseum en Heemkundekring Tilburg (30 september), de Vereniging Omwonenden Kasteel Eckart (2 oktober) en de studieclub Tilburg van de BZW (19 oktober).

Maatschappelijke dienstverlening

De hoogleraar beëindigde op inhoudelijke gronden zijn medewerking aan het project 'Landschapsbiografie van de Dommel', een samenwerking van Nationaal Landschap Het Groene Woud, Waterschap de Dommel, Van Gogh Nationaal Park en de Stichting Brabantse Bronnen.

De hoogleraar werd geïnterviewd voor het cahier *DuitslandKennis. Het Duitslandgevoel van Brabant* van BrabantKennis (gepresenteerd op 22 september) en door prof. dr. Martijn Groenleer voor het 'Regio Deal lab: Identiteit en resultaten in de regio' (8 oktober; zie <https://www.youtube.com/watch?v=JzpeiSUzBko>).

Hij was aanwezig bij de afsluitende sessies van het begeleidingsteam ontwikkeling Van Gogh Nationaal Park aan BUAs (11 maart en 15 juni). Hij trad toe tot de Wetenschappelijke Raad van het

Geopark Peelhorst en Maasvallei i.o. (eerste bijeenkomst te Uden op 24 september) en was aanwezig bij de NWA-Matchingsbijeenkomst over de rol en betekenis van kloosters als levend verleden in Noordoost-Brabant (bijeenkomst in Museum Krona in Uden op 4 oktober).

Maatschappelijke dienstverlening krijgt ook gestalte in het optreden van Bijsterveld als

- voorzitter van het Samenwerkingsverband Volkscultuur Brabant (een samenwerking tussen de Leerstoel en de Stichting Brabants Heem, de Historische Vereniging Brabant en Erfgoed Brabant; beëindigd in 2021);
- voorzitter van de Stichting Brabantse Bronnen (sinds 2009; beëindigd in 2021);
- bestuurslid van de Stichting Verhalis (sinds 2009);
- coördinator van de contactgroep Middeleeuwse geschiedenis van Noord-Brabant (sinds 1989);
- lid van het Bestuur van de Stichting Colloquium De Brabantse Stad (sinds 2001). Het door de coronapandemie uitgestelde XIXde Colloquium De Brabantse Stad vond plaats in Brussel op 15 en 16 oktober 2021;

Daarnaast was online dan wel live aanwezig bij lezingen, openingen van tentoonstellingen, afscheidsbijeenkomsten en boekpresentaties, gaf hij lezingen (zie boven) en verzorgde hij populariserende artikelen en boeken over Brabantse geschiedenis, volkscultuur en erfgoed.

Voorts is hij

- hoofdredacteur van het *Noordbrabants Historisch Jaarboek* (redactielid sinds 1997; redactievoorzitter sinds 2004);
- hoofdredacteur van de reeks Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, uitgegeven door de Stichting ZHC (sinds 2001);
- redactielid van *In Brabant* (sinds 1995).

Netwerkvorming

Bijsterveld maakte deel uit van de promotiecommissies van Maurits den Hollander (Tilburg University; promotie 22 juni) en van Paul Bassant (Radboud Universiteit Nijmegen; promotie 23 september).

Hij is lid van de adviesraad Academisch Erfgoed van Tilburg University; van de begeleidingscommissie van de bijzondere leerstoel 'Taal en Diversiteit van Taal en Cultuur in Brabant' (TSHD, TiU) en de Bibliotheekadviescommissie (BAC) van de Brabant Collectie (TiU). In 2021 maakte Bijsterveld op verzoek van het College van Bestuur deel uit van de beraadstafel 'Open katholieke identiteit' onder voorzitterschap van prof. mr. Ernst Hirsch Ballin (bijeenkomsten 15 juni, 6 juli, 30 augustus, 7 oktober).

In de bestuursvergadering van 29 november werd Bijsterveld benoemd tot Board Member van het Huizinga Instituut. Netherlands Research School for Cultural History (zie www.huizingainstituut.nl/organisation/).

Sinds 2013 (tot en met 2022) is hij hoofdredacteur van de reeks Maaslandse Monografiën (Limburg) en vanaf 2014 lid van de Editorial Board van het jaarboek *The Medieval Low Countries: An Annual Review* (Brepols Publishers). Sinds 2016 is hij lid en vanaf 2020 voorzitter van de Series Editors van de monografieënreeks *Memoria and Commemoration Practices*, uitgegeven door Brepols Publishers.

In de media

In de media werd verscheidene malen aandacht besteed aan de activiteiten van de leerstoel, zoals de deelname van de hoogleraar aan de brief aan het kerkbestuur van de Sint-Jan in 's-Hertogenbosch over de plannen met de Bouwloods van de Sint-Jan (*Brabants Dagblad* 9 april); de activiteiten in het kader van de herdenkingsmanifestatie Namen en Nummers (*Brabants Dagblad* 28 april, 29 augustus en 3 september (<https://www.bd.nl/tilburg-e-o/herdenking-joodse-slachtoffers-tussen-de-zonaanbidders-in-het-spoorpark-dat-gaat-gewoon-samen~a273757a/>); *Stadsnieuws* Tilburg 5 mei; 12 mei; 18 augustus; 15 september; *Eindhovens Dagblad* 29 augustus) en het leggen van struikelstenen (*Brabants Dagblad* 27 september); de reactie van de hoogleraar op de sloop van een monumentale villa in Tilburg

(*Brabants Dagblad* 15 oktober); en een item van Omroep Brabant over 'Brabantse gezelligheid' (7 november; <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3985624/brabantse-gezelligheid-bestaat-dat-wel>). Kevin Prenger interviewde de hoogleraar over zijn boek *Ons huis* voor de website Tracesofwar.nl (<https://www.tracesofwar.nl/news/10747/Getroffen-als-een-mokerslag-door-dramatische-geschiedenis-van-een-huis.htm>; 5 september).

Publicaties A.J.A. Bijsterveld

Wetenschappelijke (peer reviewed) artikelen in bundels en tijdschriften

'Gunter Demnigs Stolpersteine in den Niederlanden. Auswirkungen auf nationale und persönliche Erinnerungsnarrative' in: Silvija Kavčič, Thomas Schaarschmidt, Anne Warda & Irmgard Zündorf, ed., *Steine des Anstoßes. Die Stolpersteine zwischen Akzeptanz, Transformation und Adaption* (Berlin: Metropol Verlag, 2021) 148-169.

'La fondation des abbayes et prieurés prémontrés dans le diocèse de Liège et ses alentours, 1121-vers 1140 : un renouveau religieux et sociopolitique ?', à apparaître dans : *Etudes et Documents. Exposition à Floreffe, été 2022*.

Overige publicaties

Met Joss Hopstaken, 'Onderzoekproject naar Joden in Noord-Brabant, 1930-1945', *In Brabant* 12 nr. 1 (2021) 58-59.

'Geleerde norbertijnen' in: Janick Appelmans, Herman Janssens en Stefan Van Lani, red., *Als de bliksem. 900 jaar norbertijnen en norbertinessen* [Tentoonstellingscatalogus abdij van Park, Leuven mei-augustus 2021] (Averbode en [Heeswijk] 2021) 130-132.

'De Jodenvervolgung in Noord-Brabant' in: *De Kempen en de Tweede Wereldoorlog*. Kempens Geheugen. Voorheen: Centrum voor de Studie van Land en Volk van de Kempen 34 (Geel en Roosendaal 2021) 141-149.

Met Jeroen Arts en Emy Thorissen, 'Aan het werk: klokken voor Woensel', *In Brabant* 12 nr. 3 (2021) 30-45.

'Ten geleide', *Noordbrabants Historisch Jaarboek* 38 (2020) 7-9.

Boekbesprekingen

'Geklungel om geklingel', bespreking van Diederik Oostdijk, *Klokken voor Amerika. Weerklank van de bevrijding* (Amsterdam: Boom, 2020), in: *In Brabant* 12 nr. 1 (2021) 78-79.

'Bundel Jan IV doet volledig recht aan onderbelichte historische speler van formaat', bespreking van Bart van Eekelen en Joey Spijkers, red., *Jan IV van Bergen 1528-1567. Leven en nalatenschap van een (on)fortuinlijk markies* (Hilversum: Verloren, 2020), in: *Waterschans* 51 nr. 1 (2021) 44-47.

'Oeroud en springlevend: 750 jaar Sint-Catharinadal', bespreking van Zr. Magdalena [van Bussel], zr. Mechtild [Brand], Herman Janssens, Wies van Leeuwen en Jan Sanders, red., Jan Brouwers, eindred., *750 jaar Sint-Catharinadal. Huis van God en Huis van Mensen* (Oosterhout: Norbertinessenpriorij Sint-Catharinadal, 2020), in: *In Brabant* 12 nr. 2 (2021) 77-78.

'De klassieke bronnen van middeleeuwse vrijgevigheid', bespreking van Lars Kjær, *The Medieval Gift and the Classical Tradition: Ideals and the Practice of Generosity in Medieval England, 1100-1300*. Cambridge Studies in Medieval Life and Thought. Fourth Series 114 (Cambridge: Cambridge UP, 2019), in: *Tijdschrift voor Geschiedenis* 134 (2021) 153-154. DOI: doi.org/10.5117/TVG2021.1.017.BIJS.

Bespreking van: Dolly Verhoeven, *Het Nijmegengevoel. Een naoorlogse stadsgeschiedenis* (Nijmegen: Vantilt, 2020), in: *Numaga. Jaarboek 2021* [dl. 68] 200-201.

Bespreking van: Ruben Suykerbuyk, *The Matter of Piety. Zoutleeuw's Church of Saint Leonard and Religious Material Culture in the Low Countries (c. 1450-1620)*. Studies in Netherlandish Art and Cultural History 16 (Leiden en Boston: Brill, 2020), in: *Noordbrabants Historisch Jaarboek* 38 (2021) 148-151.

Publicaties voortvloeiend uit het onderzoek en onderwijs bij de Leerstoel

Jacob Knegtel, 'Innoverende ingenieurs en radeloze Raadslieden. De aanloop en aanleg van de Zuiderwaterlinie', *Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis* 29 nr. 2 (december 2020) 4-57.

Frank van Doorn, 'Blog – 75 %', op <https://www.erfgoedbrabantacademie.nl/blog-1-75> (25 februari 2021).

Frank van Doorn, 'Frieda van Loon', op <https://www.erfgoedbrabantacademie.nl/page/10129/frieda-van-loon>

Frank van Doorn, 'Joden in Noord-Brabant, 1930-1945', *De Koerier* nr. 90 (september 2021) 20-23.

Ruth van Doornik, 'Interview: "Die Niederlande haben Deutschland wiederentdeckt"' / 'Interview: "Nederland heeft Duitsland herontdekt"' [met Arnoud-Jan Bijsterveld] in: *BrabantKennis, DuitslandKennis. Het Duitslandgevoel van Brabant: van falsche Freunde en echte vriendschap. DeutschlandKenntnis. Das Deutschlandgefühl von Brabant: von falschen Freunden und echter Freundschaft* ([’s-Hertogenbosch] 2021) 150-155.

Promovendi

Formeel aangemeld bij College van Promoties; promotoren aangewezen

Interne promovenda

1. met prof. dr. F. Hendriks (TiU) en dr. T. Reeskens (TiU): Q. Muis MSc: The Educational Gap (2018-2022).

Extern gefinancierde promovendus

2. met prof. dr. J.P.T.M. Gelissen (TiU): F.H.M. van Doorn MA, De Joden in Noord-Brabant, 1930-1945 (2020-2024).

Externe promovendi

3. met dr. J.L. Krabbendam (Katholiek Documentatie Centrum, Radboud Universiteit Nijmegen): mw. drs. R.M.J. Stapelbroek: De vorming van een transatlantische herinneringscultuur door Brabantse (retour)emigranten in en uit Brazilië.

4. met prof. dr. P. Delheye (Universiteit Gent): drs. M.C.M. Kemmeren: Tilburg Sport. Urbanisatie, sport en identificatie, 1844-1940.
5. met prof. dr. L. Duerloo (Universiteit Antwerpen): drs. P.L.G.C.M. Parren: Hoogadellijke vrouwenmacht en keizerlijke gunst. Benoemingspolitiek van de Oostenrijks-Habsburgse monarchie bij abdissenverkiezingen van wereldlijke stiftten in het Habsburgse Rijk tussen 1715 en 1815.
6. mw. drs. M.J. Pruijt: Vroedvrouwen tussen competentie en concurrentie. Verloskundige zorg in Noord-Brabant 1861-1941.
7. met dr. P. Puschmann (Radboud Universiteit Nijmegen): mw. drs. W.M. van der Holst-Rodenburg: Dongen: een kunstenaars- en industriedorp (1850-1920).
8. met prof. dr. H. Geybels (KU Leuven): prof. dr. C.M.J. van Woerkum: Marialiederen in Noord-Brabant, 1850-1940. Aangemeld aan KU Leuven.
9. met prof. dr. P.J.J. van Geest (TST, TiU): drs. R.W.A.M. de Visser: The functioning and socio-economic position of secular chapters in the Meierij region during the twelfth to fifteenth centuries: a comparative study.
10. met prof. dr. C.A.M. van Boxtel en mw. dr. G.M. Savenije (UvA): drs. G.M. van Gaans: Collectieve, historische narratieven onder leerlingen in het voortgezet onderwijs. Aangemeld aan Universiteit van Amsterdam.
11. met dr. P. Puschmann (Radboud Universiteit Nijmegen): drs. F.A.L.M. van Gils: Vooruitgang tegen wil en dank? Een studie naar ongelijke ontwikkeling in Goirle (1814-1914).
- 13/14. Met prof. dr. M. Spek (RU Groningen) en dr. R.M.R. van Oosten (Universiteit Leiden): ir. R.J.W.M. Gruben en mw. drs. A.J.M. Lambregts: Wat bouwde Floris V eigenlijk? Het West-Friese kastelenbouwprogramma en het fenomeen dwangburcht nader bekeken aan de hand van archeologische *cold cases*.
15. met prof. dr. B.J.F. Colenbrander (TU Eindhoven): drs. G.J. Mellink: Bouwen zonder scrupules. De Nederlandse bouwwereld tijdens de bezetting en de eerste jaren daarna. Aangemeld aan TU Eindhoven.
16. met dr. E. den Hartog (ULeiden): drs. J.L.M. Bleus: De grafelijke kapittelkerk van Sint-Odulphus te Borgloon, circa 1027-1366.
17. met prof. mr. dr. E. van Sliedregt (TiU) en mw. dr. L. Vastenhout (NIOD): ir. L.P. Oomen: Kamp Vught. De daders in beeld.